

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

8 Vtrùm acceptum ob turpem causam sit necessariò restituendum, & cui.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

men in aliqua Prouincia esset aliqua constitutio, ordinans vt sic dominium transferatur; non esset damnanda: quia dispositio talium bonorum subest auctoritati Principum, nisi quatenus Pontifex eam sibi referuat.

46 Dixi in Secunda propositione, Si is, qui hac bona habet, verè est pauper; quia si solum est pauper pro loco vel tempore, tenebitur postea, iuxta communem sententiam, veris pauperibus ad restitutionem. nam ex ordinatione Ecclesiae & consuetudine piorum, veris pauperibus sunt distribuenda. Pro loco pauper est, qui alibi bona habet. Pro tempore, qui nouit artem vel industriam, qua facile sibi necessaria ad statum comparare potest, vel aliunde ea proximè expectat.

47 Aduertendū autem est, expedire, vt quis in hac distributione (& praesertim quando sibi rem alienam referuat) vratur consilio Episcopi, vel Parochi, vel prudentis confessorij; quia facile amor proprius in hoc negotio decipit, absolute tamen non est necessarium; nam sufficit, vt prudenter fiat. vide Siluestrum v. Restitutio 8. q. 5. & Medinam qu. 3. causa 10. & Nauarr. nu. 92 qui notat, in quatuor casibus Episcopum se posse interponere.

DVBITATIO VII.

Cui facienda restitutio inuentorum, habentium dominium, sed incertum, & an inuentor possit ea sibi retinere.

48 Dominicus Sotus lib. 5. de Iustitia q. 3. art. 3. ad 2. putat, inuentorem, si post diligentem inquisitionem dominus inuentus non fuerit, posse hanc sibi retinere; neque obstat vllum Ius positium Ecclesiasticum aut diuinum, quo hanc necessario sint pauperibus eroganda.

Probatur Primò, Quia talia bona, hoc ipso, quo per sedulam inquisitionem tempusque ad id sufficiens, dominus non potest deprehendi, censentur adespota: ac proinde Iure naturæ sunt occupantis, sicut thesauri, & alia, quæ nullius sunt: nisi quod tacita quædam obligatio illis annexa sit, vt si dominus compareat, restituatur.

Secundò, Quia super huiusmodi bonis numquam solet fieri compositio cum Pontifice, vt testatur Petrus Nauarra l. 4. c. 2. n. 71. quod signum est ea non esse necessario in pios vtus eroganda. Eandem sententiam sequitur Petrus Nauarra l. 4. cap. 2. num. 75. qui pro eadem citat Ledesimam, Mercatum, & Barthol. Medinam. Hanc sententia est probabilis.

49 Contraria tamen est ferè communis DD. nempe hac pauperibus vel aliis pijs operibus esse impendenda; eamque tenet D. Thomas q. 62. art. 5. ad 3. & passim Theologi in 4. d. 15. Silu. v. Inuentum, nu. 2. vbi dicit, Omnes Canonistas ita sentire. Nauarrus c. 17. n. 170. Couarr. ad reg. Peccatum, 3. p. §. 1. n. 1. & seqq. qui etiam non probat consuetudinem illam applicandi hanc Magnatibus. Hanc sententiam ordinariè in praxi iudico sequendam. Primò, Quia est ferè communis. Secundò, Quia magis fauet pietati. Tertio, Quia passim apud pios est consuetudo, vt pijs operibus hanc impendantur: quæ consuetudo videri potest habere vim legis; orta enim est ex praxi communis sententiae, quæ vsque ad Sotum viguit. vnde magnum seru-

pulum plerique, si hæc sibi retinuerint, concipiunt. Quarto, Quia est magis consentanea Iuri communi. Nam Authent. Omnes peregrini. C. Communia, de success. statuitur, Si peregrinus intestatus decesserit, ad hospitem nihil perueniet, sed bona ipsius per manus Episcopi loci, si fieri potest, heredibus tradantur, vel in causas pias erogentur, &c. quæ constitutio magis pia est, quam quæ huiusmodi fisco applicat. Quintò, Quia hæc videtur esse domini voluntas, vt sic ei res sua aliquo modo proficit; & quisque de rebus suis perditis, ita fieri cuperet.

Aduertendum est, nullo modo tolerabilem esse consuetudinem, quæ in quibusdam locis dicitur esse, vt bona naufragorum in litus eiecta, habeantur tamquam adespota; & occupentur à Gubernatore loci. (de quo vide Couarruiam supra) sunt enim excommunicati per Bullam Cœnæ Domini: & merito, quia est afflictionem addere afflictis; & maximo damno affectis, modicum, quod benigna fors ad solatium extremæ miseræ indulserit, eripere.

DVBITATIO VIII.

Utrum acceptum ob turpem causam sit necessario restituendum, & cui.

51 Prima sententia est, Pro nullo opere, quod per se turpe seu peccatum sit, (vt est fornicatio, adulterium, homicidium) posse aliquid accipi; & si quid sit acceptum, id esse necessario restituendum; nisi videatur gratis donatum. Ita Ioannes Medina C. de restit. q. 20. & 28. Idem aliquando sentit Nauarrus c. 17. n. 38. & seqq. Fundamentum est, quia peccatum est nullius pretij, vt pote nihil, teste Augustino; ac proinde profus inuendibile.

Secunda sententia est, Pretium acceptum pro opere turpi, quod non sit contra iustitiam, non esse restituendum: secus verò si sit contra iustitiam. Ita Sotus lib. 4. q. 7. a. 1. ad secundum. Fundamentum ipsius est, quia acceptum pro opere debito ex iustitia, necessario est restituendum: ergo etiam quod acceptum fuerit pro opere iniusto.

Tertia est, Acceptum pro omni opere prauo, quod legibus punitur, esse restituendum; secus verò de accepto pro opere, quod leges non puniunt. Ita ferè omnes vtriusque Iuris DD. quos refert Couarruias ad regulam Peccatum, p. 2. §. 2. Probat, L. Generaliter 26. de verb. obligat. Generaliter nouimus, turpes stipulationes nullius esse momenti. velut si quis homicidium vel sacrilegium se facturum promittat, sed & officio Praetoris contumitur, ex huiusmodi obligationibus actione denegari. Et L. Pacta 6. C. de pactis. Pacta, quæ contra leges constitutionesque, vel contra bonos mores sunt, nullam vim habere, indubitati Iuris est. Si nullam vim habent, nulliusque sunt momenti; ergo id, quod ex vitalis pacti accipitur, non efficitur accipientis, ac proinde est restituendum. Pro resolutione

Dico Primò, Si solum Ius naturæ spectetur, acceptum ob turpem causam, seu propter opus, quod est peccatum, opere impleto non necessario est restituendum, siue illud opus sit contra iustitiam, siue non. colligitur ex D. Thoma q. 32. art. 7. in corp. & q. 62. art. 5. ad 2. vbi docet, posse retineri id, quod propter opus malum est acceptum. Nec distinguit, si ne opus illud contra iustitiam, an non.

an non. Idem docet Caietanus ibidem, & Couarr. ad reg. Peccatum, p. 2. §. 2. Probatur Primò, Quia si Iure naturæ esset restituendum, deberet restitui ei qui dedit, atqui huic non debet restitui, quia in accipiendo nulla huic facta est iniuria. libenter enim & liberè dedit pro opere, quod tu facere non tenebaris. Secundò, Quia etsi opus malum pro quo dedit, non sit æstimabile pretio quàm malum, tamen quàm delectabile vel vile vni, & alteri detrimentosum, periculosum, laboriosum, inter homines pretio æstimatur: ergo quod hac ratione pro eo est acceptum, non est restituendum; nisi forte quis communem æstimationem exceleserit: vt si meretrix, quæ vsuram sui concedere solet vno aureo, ab aliquo iuvene extorsisset 50. tantamquam pretium. Hoc tamen locum non habet in ea, quæ putatur honesta: vt si matrona aliqua vel filia, 100. aureos pro vsura corporis accipiat ab eo, qui dare poterat, retinere potest; nam tanti & plus potest suam pudicitiam æstimare. Res enim quæ certum pretium non habent, nec ad vitam sunt necessariae, sed voluptatis causa quaruntur, arbitrio venditoris possunt æstimari, vt probabiliter docet Petrus Nauarra & alij.

53

54
Pro iniusta
sententia.

Notandum tamen est, Couarruiam & Caietanum excipere id, quod acceptum est à Iudice, vt iniustam sententiam ferat, hoc enim putant Iure naturæ esse restituendum; quia iniusta sententia & peruersio iudicij non est res vendibilis. Sed hæc ratio non est firma; nulla enim est causa, cur magis debeat Iure naturæ restitui, quod acceptum fuerit pro iniusta sententia, quàm quod pro iniusta occisione. quod tamen etiam illorum iudicio non est necessariò restituendum.

55

Dices, D. Augustinus epist. 54. ad Macedonium ait, *sceleratius accipi pecuniam pro sententia iniusta, quam pro iusta, pro testimonio falso, quam pro testimonio vero*: atqui pecunia accepta pro sententia iusta, est restituenda: ergo & pro sententia iniusta. Ita Sotus.

Resp. Negando conseq. Non enim quia aliquid est sceleratius, idèd magis vel æquè obligat ad restitutionem. Hæc enim obligatio non sequitur magnitudinem sceleris, sed damnum per iniuriam datum. at qui accipit pro sententia iniusta, nullam infert iniuriam danti; sicut is qui pro iusta, porrò illud est sceleratius quàm hoc, tum quia peius est ferre sententiam iniustam, (ad quam ferendam iam habet animum, qui pecuniam accipit, propter iniuriam, quæ fit alteri parti) quàm accipere pecuniam pro sententia iusta ferenda: tum quia (vt ibidem Augustinus ait) sceleratius datur pro iniusta, quàm pro iusta, quamuis detur voluntariè & libenter. loquitur enim de sententia ferenda. Adde, ibidem Augustinum significare, pecuniam istam etsi sceleratius acceptam, non esse opere impleto restituendam; dum dicit *datam à volentibus*. Volenti enim non fit iniuria, secus si data sit pro sententia iusta; quia censetur data coactè, metu sententiæ iniustæ.

Dixi, *Opere impleto*, quia ante opus impletum, debet restitui, eò quòd opus, propter quod datur, debet omitti. Vide infra cap. 18. dub. 3.

56
Neque Iure
positiuo re-
stituendum
est.

Dico Secundò, Verius etiam videtur, neque Iure positiuo id necessariò restituendum. Ita D. Anton. 2. part. tit. 2. cap. 5. in principio, Angelus v. Concussio, num. 2. & v. Restitutio. §. Turpe. Sil. Restitut. 2. & v. Eleëmofyna q. 4. Nauarr. cap. 17.

num. 30. & 36. Idem tenent Couarr. & Caietanus supra. qui tamen excipiunt id, *quod acceptum est à Iudice pro sententia iniusta ferenda*, innixi non Iuri positiuo, sed naturali, quod iam refutatù est. Idem tenet ex parte Sotus, sed excipit id, *quod acceptum est ob maleficium commissum contra iustitiam*. verùm non sibi constat. nam ibidem docet, acceptum ab adultera non esse restituendum; cum tamen adulterium sit maleficium contra iustitiam. Deinde ex eius sententia sequeretur, militem debere restituere stipendium acceptum in bello iniusto; & fabrum pretium instrumenti fabricati ad furta vel homicidia, & armorum ad bella iniusta. quæ omnia sunt contra communem hominum sensum, vt rectè Couarruias supra. Ratio est, quia leges istæ supra citatæ & similes, quæ pacta turpia & iniusta rescindunt, non idèd reddunt irritam acquisitionem rei ex tali causa; nec faciunt accipientem inhabilem ad comparandum eius rei dominium: sed tantùm videntur decernere, vt ante opus patratum habeantur illa pacta inualida, & ne ex illis oriatur obligatio ciuili, id est, ob quam possit in iudicio peti promissum, vt docet Couarruias supra num. 6. & Nauarrus supra. Confirmatur, Quia credibile est, his legibus non rescindi obligationem naturalem, quæ ex talibus pactis opere completo nascitur. ita enim leges positiuè sunt interpretandæ, si fieri potest, vt dispositioni Iuris naturalis consonent.

57
Leges pacta
turpia ir-
ritantes.

Dices Primò, L. 2. C. de donat. inter virum & uxorem, *inbeatur restitui ancilla militi, quam ipse donauerat concubina*; ergo tenebatur restituere.

58
Privilegiu
militum.

Resp. Ibi tantùm concedi militibus ius rependi in iudicio, quod meretricibus donarunt, vt docet Adrianus, tractatu de restit. §. Oritur alia quæstio, An meretrix, &c. in fine. Hinc tamen non sequitur, debere restitui ante sententiam. Deinde id non conceditur aliis, imò alij in foro externo coguntur soluere pretium turpitudinis meretrici, vt probat Couarruias num. 2. Denique id non conceditur in aliis delictis. nam L. 3. r. de condict. ob turpem causam dicitur, *Vbi dantis & accipientis turpitudine versatur, non posse repeti dicimus, veluti si pecunia detur vt male iudicetur*. Et L. 8. dicitur, *solum ob turpem causam, non posse repeti*. idem patet ex L. 2. & 5. C. cod. Ex quibus legibus satis probabiliter colligitur, posse ista retineri in conscientia. Mens enim legum est, vt is qui dedit, in pœnam criminis, non possit recuperare.

Dices Secundò, Is qui accipit aliquid ob maleficium, peccat, quia videtur illud approbare: ergo non potest accipere: ergo nec retinere.

59
Accipere
pretium
ante male-
ficium est

Resp. Accipere pretium ante maleficium patratum, est peccatum, similiter & dare, ratio est, quia tunc dare, est inducere ad maleficium; & accipere, est spondero & promittere maleficium; nam sub tali conditione datur & accipitur. Verùm accipere post maleficium, non est peccatum, sicut nec dare; non enim tunc accipitur vel datur, quòd maleficium placeat; sed ratione laboris, sumptus, vel periculi suscepti; vel ratione pacti onerosi & fidei obligatæ, quod fieri potest cum perfecta criminis detestatione, & animo nunquam committendi.

60
non autem
accipere
post.

Dico Tertio, Etsi hæc sententia verior sit, contraria tamen, quæ censet, id quod acceptum fuerit ob crimen legibus punibile, (nisi censetur donatum) esse restituendum, non est improbabilis.

bilis. Patet, quia esse ferè communis omnium Iurisperitorum, vt docet Couarr. supra num. 6. Item Medina & Nauarr. olim, (licet hic postea mutarint) & aliorum; habetque rationes ex Legibus petitas, vt cumque probabiles.

61
Cui faciendæ restitutio.

Sed tunc difficultas est, cui restitutio sit faciendæ. Communior sententia est, esse restituendum pauperibus, vt ibidem Couarr. docet. Cùm enim leges non velint istud restitui illi, qui dedit & induxit ad maleficium; neque possit retineri iuxta hanc sententiã, (eò quòd pactum fuerit irritum) consequens esse videtur, vt in pias causas sit expendendum. Sed reuera hoc potius est salutare consilium, quàm præceptum, vt rectè docent Antoninus, Nauarr. & alij. Meritò tamen id poterit inungi in penitentiam à confessario, quando ei videbitur expedire; præsertim cùm tot DD. dicant, absolute in pauperes conferendum. Sotus & Couarr. putant, si restituendum est, esse potius restituendum ei qui dedit. Si enim dominium non transfuit, apud ipsum manfit: quia non inendit aliter rem à se alienare, quàm vt in hunc transferretur, ex qua ratione confirmatur prior sententia, absurdum enim est, vt illi fiat restitutio, & contra mentem legum, quæ intendunt illum punire, negata conditione seu actione repetendi; ergo nulli debet necessariò restitui ante sententiam.

DUBITATIO IX.

Utrum acceptum ob causam honestam, ad quam tamen obligaberis, (v.g. vt facias vel omittas, quod tenebaris facere vel omittere) debeat restitui.

Quidam putant, generatim id esse restituendum. Ita Medina q. 26. Nauarr. cap. 17. n. 34. Couarr. ad reg. Peccatum, par. 2. §. 3. vnde si alicui detur aliquid ne fornicetur, ne blasphemet, ne peieret, id esse restituendum. Sed verius est non esse restituendum, nisi actio vel omissio debita fuerit ex iustitia, vel nisi debita fuerit ex charitate erga proximum, & sine villo sumptu vel labore possit præstari. Quod vt distinctè explicetur,

62
Si lege iniussis debitorum.

Dico Primò, Si opus vel omissio ex iustitia sint debita proximo, non potest pro illis quidquam exigi; & quod acceptum fuerit, est restituendum. est communis DD. vide Couarr. & Medinam supra, & Sotum l. 4. q. 7. a. 2. Probatur Primò, Quia manifestè violatur æqualitas, si pro eo, quod iam ex iustitia absolute est debitum, aliquid amplius exigatur vel accipiatur. Secundò, Quia id quod datur pro iustitia obtinenda, vel iniuria vitanda, non censetur dari sponere, sed coactè & ex metu iniuriæ, proueniente ab eo cui datur: ergo necessariò est restituendum: quia censetur per tacitam quandam iniuriam extortum. hæc est vera ratio, cur sit restituendum.

64
Index.

Hinc sequitur Primò, Iudicem teneri restituere id quod accepit, vt iustam sententiam ferret: intellige, si datum est timore iniuriæ, aliàs non dandum: secus, si instar muneris liberalis, vt maiorem quàm solet, quamque tenetur, diligentiam in causa adhibeat.

Vbi aduerte, in sententia Iudicis duo considerari possent. Prius, Quòd sit actio maximè utilis & necessaria Reipub. egens multo labore & examine

actorum & probationum, & magna auctoritate personæ. Alterum, Quòd sit iusta. Ratione prioris aliquid pro sententia à partibus accipi potest, si aliàs iustū stipendium Iudici non est assignatum. Sic enim debita est ei merces lege iustitiæ, sicut & labori Aduocatorum & Iuriconsultorum. Ratione alterius, nullum ei debetur stipendium: sed supposito officio Iudicis, gratis hanc qualitatem in sua actione procurare debet. quod etiam locum habet, cùm est ea varietas sententiarum, vt ei liberum sit vtrambilibet partem in iudicando sequi. vt enim sententia sit iusta, semper gratis curandum est Iudici. Verùm quia tunc vtraque pars iusta censetur, dubitari potest, vtrum contra iustitiam peccet, si aliquid accipiat, vt hanc potius quàm illam in iudicando sequatur. Videtur non ita peccare. Primò, Quia rationes prædictæ hic cessant. Secundò, Quia non tenetur ad alteram determinatè, sed liberum ei est sequi quam maluerit. ergo si aliquid accipiat, vt hanc sequatur potius quàm illam, non facit vlli iniuriam. Consequentia patet, Quia cùm res non est debita, non est contra iustitiam (si solum Ius naturæ spectemus) exigere pro ea re pretium; si alioquin pretio sit æstimabilis. Tertio, Quia non accipit pretium pro iustitia sententiæ, sed quia in hac causa hanc opinionem præfert isti, ad quod nullo modo tenebatur. Hoc autem est pretio æstimabile; tum quia vtilissimum parti, tum quia sequendo hanc opinionem, amittit fauorem alterius partis, cui potuisset gratificari. Quarto, Quia nemo dixerit, illi parti à qua Iudex aliquid in hoc casu accepit, factam esse iniuriam. imò passim hæc mente dantur à partibus, & accipiuntur munera à Iudicibus, vt quantum intra limites iustitiæ possunt, Iudices suum fauorem impendant: quamuis hoc sit valdè reprehensibile, & meritò legibus vindicandum. Idem sæpè fit in collatione officiorum secularium. in Beneficiis tamen erit simonia, quamuis fortè Iure naturæ non sit obligatio restituendi, vt infra cap. 35. dub. 28. dicitur. Hæc argumenta, si solum Ius naturæ spectetur, faciunt hanc sententiam satis probabilem. Nihilominus legibus id veritum est, quæ etiam possunt ad restitutionem obligare, imò & incapaces reddere dominij rei hoc titulo datæ acquirendi.

Sequitur Secundò, Testem teneri restituere quod accepit, vt verum testimonium diceret. etsi enim non semper ex iustitia teneatur testari, tamen si testari velit, tenetur ex iustitia testari veritatem. Si tamen veritatis testimonium esset illi detrimens, posset aliquid exigere pro damno, vel periculo, quod metuitur. similiter si labor aut sumptus testi sit subeundus.

65
Testis.

Tertio, Nihil posse exigere pro reddendo deposito, vel commodato, vel inuento, vel pro soluendo debito. quod intellige de ipsa nuda redditione, nihil habente laboris aut molestiæ. secus si coniunctus sit labor, vel aliquid aliud pretio æstimabile.

66
Pro deposito, commodato, &c. reddendo.

Quarto, Neque etiam vt non fureris, non occidas, non detrahas. quia hæc omissiones ex iustitia sunt debite absque villo pretio, & nihil sumptus vel laboris habent. vnde L. 2. de condict. ob turpem causam dicitur: *Iulianus dicit, si dedero tibi ne hominem occidas, condici posse, id est, posse repeti.*

67
Pro omissione turpiter.

Dices, Etsi talis ommissio est debita, non tamen est debita in tui gratiam: ergo si quis tua causa abstineat ab his alteri inferendis, qui te non contingit,